

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ԿԳՄՍ << ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ Տ. ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆԻ
ԱՆՎԱՆ ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ >> ՊՈԱԿ
ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱԿՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝

<< ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ
ՄԵԶ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ՄԱՅՐԵՆԻԻ ԴԱՍԵՐԻՆ >>

ԱՆՑԿԱՑՄԱՆ ՎԱՅՐ՝

ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ Տ. ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆԻ
ԱՆՎԱՆ ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐ՝

ՀԱՍՄԻԿ ԲԵՅԲՈՒԹՅԱՆ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ՝

ԱՐՓԻՆԵ ԵՆՈՔՅԱՆ

ԴՊՐՈՑ՝

<< ԼԻՃՔԻ ՀՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ Մ/Դ >>

2022թ
ՄԱՐՏՈՒՆԻ

Բովանդակություն

1.Ներածություն.....	3
2.Գրական ակնարկ.....	5
3.Կրտսեր դպրոցականի տարիքային առանձնահատկությունները.....	6
4.Տարրական դասարանների աշակերտների մոտ ստեղծագործական ունակությունների ձևավորման վերաբերյալ կատարված հետազոտություններ.....	8
5.Ստեղծագործական խաղերի օրինակներ մայրենիի դասերին.....	11
6.Տարրական դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունն երի զարգացման մակարդակը բացահայտող չափանիշներ.....	14
7.Փորձարարական դասարանի նկարագիր.....	18
7,1. Փորձարարական դաս 1.....	18
7,2. Փորձարարական դաս 2.....	19
7. Եզրակացություն.....	20
5.Գրականության ցանկ.....	21
6.Հավելված.....	22
Դասապլան-1.....	22
Դասապլան-2.....	23

1.Ներածություն

Երեխայի անհատականության զարգացումը սկսվում է մանկուց, սակայն գիտակցված սոցիալականացումը և անձնական հարմարվողականությունը սկսվում են 2-3 տարեկանից, երբ երեխան սկսում է ակտիվորեն ուսումնասիրել աշխարհը: Այս ժամանակահատվածում ծնողները հիմնական աշխատողներն են աշխարհընկալման գործընթացում: Չենց ծնողներն են առաջին հիմքերը դնում երեխաների սոցիալականացման համար և զարգացնում նրանց ստեղծագործական կարողությունները, ինչպես նաև պատրաստում նրանց հաղորդակցման նախադպրոցական հաստատություններում՝ մանկապարտեզներում և շրջանակներում: Երեխայի անհատականության զարգացման հաջորդ ժամանակահատվածը 3-ից 7 տարի ժամանակահատվածն է: Այս պահին նախադպրոցական տարիքի երեխան հաճախում է մանկապարտեզ, շփվում իր հասակակիցների հետ, մանկավարժը դառնում է երեխայի աշխարհայացքի վրա ազդող մեկ այլ անձ , որը պետք է օգնի զարգացնել ստեղծագործական ունակություններ ` երեխային արդյունավետ և ճիշտ նախապատրաստելու դպրոցին: Երեխաների զարգացման երրորդ ժամանակահատվածը 7-ից 12 տարեկան է: Այս պահին դրվում են հիմնական հիմնական հատկությունները, որոնք ապագայում կանդրադառնան դեռահասի զարգացման և այսպես կոչված «դժվար տարիքը» հաղթահարելու վրա: Մեր կարծիքով, սա ստեղծագործական ունակությունների զարգացման ամենակարևոր շրջանն է:

Ստեղծագործությունը կարելի է բնութագրել որպես երեխայի գործունեություն, որի արդյունքում ստեղծվում է մի նոր բան, որը բնութագրում է իր ստեղծողին անսպասելի կողմից, և նաև թույլ է տալիս ձեռք բերել նոր գիտելիքներ և կիրառել ավելի վաղ ձեռք բերվածը:

Շատ հետազոտողներ,գալիս են այն եզրակացության, որ ստեղծագործությունն ու ստեղծագործական ունակությունները օրգանականորեն բնորոշ են երեխաների բնույթին, քանի որ երեխան «ակնառու ձգտում է ստեղծագործության ` օգտագործելով իրեն հասանելի բոլոր միջոցները»:

Տարրական դպրոցականների ստեղծագործական կարողությունների զարգացման խնդրի վերաբերյալ կան մեծ թվով հետազոտություններ:

Ոմանք պնդում են, որ տարրական դասարանների երեխաների ստեղծագործական կարողությունները կարող են զարգանալ `ստեղծելով խնդրահարույց իրավիճակներ, ստեղծագործական առաջադրանքներ կատարելու գործընթացում, ինչպես նաև զարգացնելով անձնական կողմնորոշումը:

Երեխաները վաղ դպրոցական տարիքից պետք է ցուցաբերեն անկախություն, զարգացնեն մտածողությունը և ինքնահաստատվեն: Ուսուցիչներն ու ծնողները պետք է ամեն կերպ խրախուսեն երեխայի նախաձեռնությունը, ինչպես նաև առաջնորդեն նրան ոչ թե հրամաններով, այլ ընկերական խորհուրդներով՝ հիշելով, որ նրանք արդեն անվիճելի իշխանություն են այս տարիքի երեխաների համար: Ապագայում նման որակների զարգացումը մեծապես կօգնի սովորողի, դեռահասի հետագա սոցիալականացմանը:

Ժամանակակից կրթության ռազմավարությունն է «հնարավորություն տալ բոլոր սովորողներին, առանց բացառության, ցույց տալու իրենց տաղանդներն ու ստեղծագործական ողջ ներուժը, ինչը ենթադրում է նրանց անձնական ծրագրերի և հետաքրքրությունների իրականացման հնարավորություն»:

Վիգոտսկի L.U. իր գրություններում նա պնդում է, որ ցանկացած ստեղծագործական գործունեության հիմքը փորձն է: Դրա համար տարրական դասարաններում սովորողների ծնողները, ուսուցիչները պետք է ամեն կերպ խրախուսեն երեխային իր շրջապատող աշխարհի անկախ գիտելիքների մեջ, իհարկե, զգայուն աննկատելի առաջնորդության ներքո: Ինչպես նշել է L.U. Վիգոտսկին, ուսուցիչները պատասխանատու են կրտսեր աշակերտների ստեղծագործական ունակությունների զարգացման համար, նրանք պետք է խթանեն ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը, ճիշտ զարգացումը ճիշտ ուղղորդմամբ և ստեղծեն նաև միջավայր, որը պահանջում է ստեղծագործական ունակություններ, բայց միևնույն ժամանակ հնարավորություն է տալիս դրանց դրսևորմանը:

2. Գրական ակնարկ

Ստեղծագործական ունակությունները պետք է զարգացվեն ` ապահովելով գործողությունների լիակատար ազատություն ` առանց պնդելու դրանք դրսևորելու պարտավորությունը: Հատուկ խնդրի լուծման ստեղծագործական մոտեցումը պետք է խրախուսվի և աջակցվի ամեն կերպ: Ինչպես նշել է Լ.Ս. Վիգոտսկին, կարևոր է մանկավարժական աշխատանքն ուղղել տարրական դպրոցականների երեւակայության զարգացմանը, քանի որ այդ որակը անհրաժեշտ կլինի երեխայի անհատականության հետագա զարգացման և հասարակության մեջ նրա ակտիվ սոցիալականացման համար:

Իր աշխատանքներում նա պնդում էր, որ անհրաժեշտ է փոքր աշակերտներին սովորեցնել երաժշտություն, կերպարվեստ, գրական ընթերցանություն և ամեն կերպ զարգացնել և խրախուսել նրանց ստեղծագործական ունակությունները: Մինևույն ժամանակ, անհրաժեշտ է երեխաներին դրդել ինքնուրույն տեղեկատվություն փնտրել, դասարանում ստեղծել դրական հուզական և ստեղծագործական տրամադրություն, ինչպես նաև արվեստի միջոցով դասավանդել այնպիսի առարկաներ, որոնք, թվում է, չեն օգնում ստեղծագործելուն, օրինակ ` մաթեմատիկայի հետ: Դա հնարավոր է հատուկ դասագրքերի և դիդակտիկ նյութերի օգնությամբ, որոնցում դուք կարող եք նկարել, ինքներդ առաջարկել խնդիրներ կրտսեր դասարանների աշակերտների, ձեր սիրած հերոսների հետ, տալ խնդրի հարցի պատասխանը ` գունավորելով առարկաներ կամ դրանց պատկերներ: Սկզբնական դպրոցական տարիքի երեխան գիտելիքներ է ձեռք բերում, բայց մինևույն ժամանակ ձեռք է բերում ինքնուրույն մտածողության հմտություններ, շրջակա օբյեկտների ստեղծագործական ընկալում և զարգացում է նաև իր ստեղծագործական ունակությունները: Հոգեբաններն ու մանկավարժները պետք է ավելի փոքր տարիքի աշակերտներին սովորեցնեն քննադատական, ստեղծագործական մտածողություն, անկախություն:

Կրտսեր դպրոցականի տարիքային առանձնահատկությունները

Կրտսեր դպրոցական տարիքը անձի կայացման կարևորագույն փուլերից մեկն է, որի ընթացքում տեղի է ունենում անհոգ մանկությունից անցում այնպիսի մի շրջանի, երբ անհրաժեշտություն է ծագում նոր դերեր կրել, պատասխանատու լինել, տարբեր պահանջներ իրականացնել: Այս շրջանում հակասության մեջ են մտնում երկու հիմնական դրոպապատճառ՝ անհրաժեշտության և ցանկության: Մի կողմից, առաջնորդվելով անհրաժեշտության պահանջմունքով, երեխան բացահայտում է հասուն կյանքը, իսկ մյուս կողմից, դրդված լինելով ցանկության պահանջմունքով, երեխան ցուցաբերում է այնպիսի վարք, որը վերադարձնում է իրեն մանկության աշխարհ, որտեղ ամենը ապահով է, ծանոթ, իրականանալի, չկան որոշակի պարտականություններ և պահանջներ: Մի կողմից, երեխան իմպուլսիվ է, անհանգիստ, ունի ոչ կայուն ուշադրություն, իսկ մյուս կողմից, քանի որ նրա մոտ արդեն ձևավորվում է պահանջմունքների նոր մակարդակ, նա սկսում է գործել, առաջնորդվելով որոշակի նպատակներով, արժեքներով, զգացմունքներով: Կրտսեր դպրոցականի զարգացման ընթացքում հստակ երևում են զարգացման որակական փոփոխություններ: Երեխայի հոգեկան զարգացման կենտրոնում է հայտնվում կամաձիխության ձևավորումը /ալանավորում, գործողությունների զարգացման ծրագիր, վերահսկողության իրականացում/:

Այս տարիքի երեխայի զարգացման հիմնական բնութագրերից է այն, որ թեև կտրուկ փոխվում է գործունեության հիմնական ձևը, դեռևս պահպանվում է **խաղալու պահանջմունքը**: Այդ իսկ պատճառով դպրոցական կյանքի սկզբնական շրջանում չափազանց կարևոր է ուսումնական գործընթացում խաղային էլեմենտների ամկայությունը, ինչը մեծացնում է երեխայի հետաքրքրությունը ուսման հանդեպ: Մեծ է նաև **չարժվելու պահանջմունքը**, հետևաբար, ուսուցիչը ուսումնական գործընթացը կազմակերպելիս պետք է կիրառի շարժողական խաղեր, որոնք նպաստում են երեխայի ուշադրության զարգացմանը, կենտրանանալու կարողությանը: Ուսուցիչը նաև կարող է հմտորեն կազմակերպել երեխաների հանգիստը՝ ներառելով խաղեր և շարժողական վարժություններ, որոնց ընթացքում երեխան լիցքաթափվում է և կարողանում արդյունավետ շարունակել ուսումը: Կրտսեր դպրոցականի

համար նաև չափազանց կարևոր է **Նոր տպավորություններ ստանալու պահանջը**, որի հիման վրա ձևավորվում են գիտելիքներ, կարողություններ և հմտություններ ձեռք բերելու պահանջը: Այս պահանջը առաջնորդում է երեխայի զարգանալու, դրդապատճառների նոր համակարգ ձևավորելու ընթացքը: Ողջ համակարգում կարևոր դեր են խաղում **սոցիալական դրդապատճառների** ձևավորումը, որը ի հայտ է գալիս 2-3 դասարաններում: Աշակերտի համար կարևորվում են ուսուցչի գովասանքը, գնահատականը, ավելի ուշ հասակակիցների կարծիքը իր անձի վերաբերյալ: Այս ամենը նպաստում է երեխայի կողմից սոցիալական իր նոր դերերի գիտակցմանը, իր Ես-ի ինքնահաստատմանը: Երեխայի դրդապատճառների առաջացման, հետաքրքրության պահպանման, Ես-ի ինքնահաստատման գործընթացում չափազանց կարևորվում է ուսուցչի դերը:

Կրտսեր դպրոցականի մոտ առաջնային են նաև բարոյական դրդապատճառների ձևավորումը, ինչում կարևոր դեր են խաղում իդեալների ձևավորումը, որոնք կրում են շատ հստակ բնույթ /հիմնականում տարբեր գրքային կամ հեռուստատեսային հերոսներ/, փոփոխական են և ազդում են իրենց արտաքին կողմերով: Կրտսեր դպրոցի առաջին տարիներին ուսուցիչը երեխայի համար միակ և անկոտրում հեղինակությունն է: Աշակերտի շփումը հիմնականում ուղղված է նրան, համադասարանցիներին նա ընդունում է ուսուցչի միջոցով, արժևորում է այն համադասարանցիներին, ում գնահատում է ուսուցիչը: Այդ պատճառով, ուսուցիչը որպես հեղինակություն կարող է ուղղորդել երեխայի հասարակական շփումները: Հետզհետե մեծանում է հասակակիցների հետ շփվելու պահանջը, որի բավարարման ընթացքում երեխան սկսում է հասկանալ առկա կանոնները, միջանձնային շփման նրբությունները:

Ուսումնական գործունեությունը փոխում է երեխայի զգացմունքների բովանդակությունը, նրանք դառնում են ավելի գիտակցված և զսպված: Դրական զգացմունքերը այժմ առաջանում են որ միայն հաճելի խաղ խաղալուց և հաճույք ստանալուց, այլ որոշակի մտավորգործունեություն կատարելուց, դժվարություններ հաղթահարելուց, մրցակցությունից: Երեխան ծանոթանում է կյանքի տարբեր սոցիալական դերերի, նրա մոտ զարգանում են բարոյական զգացմունքները: Տեղի է ունենում առկա բարոյական նորմերի, կանոնների ինտենսիվ ներթափանցում: Այս գործընթացում կարևորվում է մեծահասակի դերը, որը կարող է ներկայացնել երեխային ընդունելի վարքաձևեր, նորմեր, կանոններ, զարգացնել բարոյական ինքնագիտակցությունը: 8-9 տարեկանում ի հայտ է գալիս զգացմունքների տարբերակում՝ վատն ու լավը փախարհիվում են տարբեր զգացմունքների գիտակցմամբ և արտահայտմամբ: Չարգանում են ինտելեկտուալ զգացմունքները՝ հետաքրքրությունը, զարմանքը, կասկածը, ճանաչման հաճույքը և այլն:

Տարրական դասարանների աշակերտների մոտ ստեղծագործական ունակությունների ձևավորման վերաբերյալ կատարված հետազոտություններ

Տարրական դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունների զարգացման խնդիրը դիտարկել են մի շարք գիտնականներ:

Դ. Ռեզնուլլին իր աշխատություններում զարգացնում է այն միտքը, որ տարրական դպրոցականների ուսումնական ծրագիրը պետք է պարունակի բոլոր ասպեկտները՝ ուսանողների ստեղծագործական կարողությունները զարգացնելու համար: Մասնավորապես, հաշվի առնելով յուրաքանչյուր երեխայի կարիքներն ու ցանկությունները առանձին-առանձին, կենտրոնացնելով կրտսեր տարիքի աշակերտների անհատական ունակությունների վրա և մինևույն ժամանակ չսահմանափակելով նրանց հետաքրքրությունը այս կամ այն հարցի ավելի մանր ամասն ուսումնասիրության համար:

Ամերիկացի գիտնական Յ. Պասովը, որը մշակել է մի շարք ուսումնական ծրագրեր, հատուկ ուշադրություն է դարձրել երեխաների ստեղծագործական և ստեղծագործական մտածողության ունակություններին, ինչպես նաև ապահովել է դպրոցական ուսումնական ծրագրի միջոցով կրտսեր տարիքի աշակերտների ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը: Անհրաժեշտ է խրախուսել ցանկացած առարկայի ստեղծագործական յուրաքանչյուր դրսևորում, ինչպես նաև նոր բաներ սովորելու ցանկություն, նախաձեռնություն և անկախ մտածողություն:

Կրտսեր դասարանների սովորողների ստեղծագործականությունը տարբերվում է ավելի մեծ սովորողների և մեծահասակների ստեղծագործությունից: Ավելի փոքր սովորողների համար ստեղծագործականությունը անհատականության ստեղծման, գեղագիտական հասկացությունների և ընկալման զարգացման, ինչպես նաև ինքնարտահայտման միջոց է:

Ստեղծագործությունը որոշում է երեխաների բնավորությունը, նրանց մեջ զարգացնում անկախություն, կիրք դեպի այն, ինչ նրանք սիրում են: Ստեղծագործական

գործունեության արդյունքում զարգանում է արձագանքի արագությունը, հնարամտությունը և մտածողության ինքնատիպությունը:

Մինևույն ժամանակ, կրտսեր դպրոցականներն իրենց ստեղծագործական գործունեության մեջ հաճախ առաջնորդվում են այն բանով, ինչ նրանք արդեն կարդացել են գրքերում, տեսել ֆիլմերում կամ կյանքում, ինչպես դա անում են իրենց ծնողներն ու հասակակիցները, ուստի ուսուցիչներն ու ծնողները պետք է լինեն ստեղծագործական օրինակ՝ վարքագիծ նրանց աշակերտների և տարրական դպրոցական տարիքի երեխաների համար:

Որոշակի կյանքի երևույթների, կերպարների, վարքագծի գծերի ընտրությունը տարրական դպրոցական տարիքի երեխաների կողմից արտացոլվում է նրանց ստեղծագործական գործունեության մեջ, հետևաբար, վերլուծելով նկարների, բանավոր կամ պարային ստեղծագործության արտացոլումը, կարելի է դատել մարդու հոգեբանական և ստեղծագործական զարգացմանը:

Ստեղծագործական ունակությունները թույլ են տալիս երեխային բացահայտել իրեն՝ նորը իր մեջ: Նրանք ստեղծագործ ունակությունների կիրառման արդյունքները համարեցին կրտսեր ուսանողի ներաշխարհի արտահայտման արդյունքները, նրա արժեքները: Այսպիսով, երեխան իր ներքին աշխարհը բացում է շրջապատողների առաջ:

Ըստ Նիկոլանի՝ ստեղծագործական ունակությունների դրսևորումը կախված է ուսանողների անհատական հատկություններից, ինչպես նաև գործունեության ինքնատիպությունից, որի ընթացքում կարող են ցուցադրվել ստեղծագործական ունակությունները:

Վետլուգինը և Տ. Գ. Կոզակովան պնդում էր, որ ստեղծագործական և ստեղծագործական կարողությունները պետք է զարգանան ազատորեն, բայց ուսուցիչների և ծնողների ողջամիտ, զգայուն առաջնորդության ներքո: Կրտսեր դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունները պետք է և կարող են զարգանալ միայն ազատ մթնոլորտում, առանց պարտադրանքի, երեխայի հետաքրքրության և անկախության սկզբունքների հիման վրա: Մինևույն ժամանակ, կրտսեր դպրոցական տարիքի համար, բացի ստեղծագործական գործունեության սուբյեկտիվ կողմից, որն արտահայտվում է օբյեկտիվ աշխարհում հատկությունների և հարաբերությունների իմացության տեսքով, ընթացակարգային կամ սյուժետային դերային խաղով, արտադրական գործողություններով, ինչպիսիք են նկարչությունը, դիզայն, երեխան բնութագրվում է ճանաչողական և հետազոտական առաջադրանքների անկախ ձևակերպմամբ, վարկածների ձևակերպմամբ, դրանց լուծման անկախ որոնմամբ:

Գիտնականներ Ա.Ն. Լուկա, Վ.Տ. Կուդրյավցևը, Վ. Սինելնիկովը և այլոք կարևորում են առավել կարևոր ունակությունները, ի թիվս այլ բաների, ավելի մեծ աշակերտների համար.

- Ստեղծագործական երեւակայություն;
- Հատուկից առաջ ամբողջը տեսնելու ունակություն;
- Նոր պայմաններում նախկինում ձեռք բերված հմտությունները կիրառելու ունակություն;
- Մտածողության ճկունություն;
- Ինտեգրալ օբյեկտի զարգացման ընդհանուր միտումը կամ օրինաչափությունը պատկերացնելու ունակությունը, նախքան մարդը դրա մասին հստակ հասկացություն ունենա և կարողանա այն մտցնել խիստ տրամաբանական կատեգորիաների համակարգ:
- Գոյություն ունեցող գիտելիքների համակարգերում նոր ընկալվող տեղեկատվությունը ներառելու ունակություն.
- Այլընտրանք ինքնուրույն ընտրելու ունակություն;
- Գաղափարներ առաջացնելու ունակություն:

Այնուամենայնիվ, ստեղծագործականությունը զարգանում է միայն երեխաների գործունեության շրջանակներում, ուստի անհրաժեշտ է խրախուսել կրտսեր ուսանողների մասնակցությունը տարբեր ստեղծագործական խմբերի կամ ստեղծագործական գործունեության հետ կապված ցանկացած այլ գործողություն:

Այնուամենայնիվ, ժամանակակից ուսումնական հաստատություններում, մասնավորապես դպրոցներում, միշտ չէ, որ հաշվի են առնվում յուրաքանչյուր աշակերտի անհատական կարողությունները, և ուսումնական ծրագիրը հաշվարկվում է «միջին աշակերտի» համար, ուստի որոշ կրտսեր աշակերտների ստեղծագործական կարողությունները պարզապես չեն զարգանում:

Կան բազմաթիվ ծրագրեր, որոնք նախատեսված են սովորելու դժվարություններ կամ մտավոր խնդիրներ ունեցող երեխաների զարգացման համար, բայց գործնականում չկան իրականացվող ծրագրեր, որոնք մշակվել և մշակվել են ստեղծագործորեն զարգացած, շնորհալի երեխաների համար, ովքեր ունեն ստեղծագործական ունակությունների զարգացման բարձր մակարդակ:

Ամբողջ կրթությունը պետք է հիմնված լինի յուրաքանչյուր երեխայի անհատական կարողությունները, անձնական հատկությունները հաշվի առնելու վրա, ինչպես նաև զարգացնի կրտսեր աշակերտների ստեղծագործական մտածողությունը՝ դրանով պատրաստելով նրանց դեռահասության և հասուն տարիքում հետագա անկախ որոշումների կայացմանը:

Յոգեբանների և մանկավարժների ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ կրտսեր տարիքի աշակերտների անհատական զարգացման համար ծրագրերի բացակայության դեպքում ստեղծագործական կարող է չզարգանալ կամ ամբողջովին կորչել՝ երեխայի անհատականության զարգացման սխալ մոտեցման պատճառով: Արդյունքում, դա կարող է հանգեցնել երեխայի սոցիալականացման խնդիրների, ինչպես նաև սեփական կարծիքի բացակայության: Տաղանդավոր, ստեղծագործող մարդուն պետք է զարգացնել և աջակցել ամեն ինչում:

Արտասահմանյան հետազոտությունների փորձը և երեխաների և ուսանողների շնորհաշատության վաղ հայտնաբերման պրակտիկան վկայում են հատուկ պետական ծրագիր ստեղծելու անհրաժեշտության մասին, որն ապահովում է հետազոտության ինտենսիվ զարգացումը և կուտակված գործնական փորձի օգտագործումը շնորհալի և տաղանդավոր կրտսեր դպրոցականների նույնականացման գործում՝ նրանց ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը:

Արդյունքում, կարող ենք եզրակացնել, որ կրտսեր դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը այս տարիքի երեխաների մանկավարժական գործունեության և դաստիարակության կարևոր կողմն է: Նրանք պետք է դառնան ակտիվ, անկախ, կարողանան որոշումներ կայացնել, ստեղծագործական լինեն խնդիրների լուծման հարցում, ինչը անհրաժեշտ է հասարակության հետագա հաջող սոցիալականացման համար:

Ստեղծագործական խաղերի օրինակներ մայրենիի դասերին

Ստեղծագործության առավել արդյունավետ ձևերից մեկը եղել և մնում է խաղը: Յոգեբանները խաղը սահմանում են որպես առաջատար գործունեություն՝ նախադպրոցական տարիքում: Դրանում երեխան ակտիվանում է որպես անձ՝ խաղի միջոցով սովորում է աշխարհը: Նախադպրոցական տարիքում առաջատար գործունեության դերը փոխանցվում է ուսման, ուսման գործունեության վրա: Այս անցումը չպետք է կտրուկ լինի, ուստի խաղի տեխնիկան կարող է հաջողությամբ կիրառվել տարրական դպրոցում կրթության ողջ ընթացքում: Այլ բան է, որ խաղը պետք է համապատասխանի երեխաների տարիքին, լինի զվարճալի և, որ ամենակարևորն է, նպաստի մտավոր և հոգևոր զարգացմանը, այսինքն. պետք է ստեղծագործական լինի:

Ժամանակակից դպրոցի տարրական դասարաններում արդյունավետ մեթոդներից մեկը, որն ակտիվորեն ազդում է աշակերտների ճանաչողական գործունեության, նրանց հուզական ոլորտի վրա, ստեղծագործական խաղն է: Այն նպաստում է դպրոցականների հուզական

տրամադրության ստեղծմանը, դրական վերաբերմունք է առաջացնում կատարվող գործողությունների նկատմամբ, բարելավում է ընդհանուր կատարումը, հնարավորություն է տալիս նույն նյութը բազմիցս կրկնել առանց միօրինակության և ձանձրույթի, և հասնել դրա կայուն ձուլմանը:

Խաղը հիմնական գործունեություն է տարրական դասարանների երեխաների համար: Նրանք ակտիվորեն ներգրավված են հետաքրքիր խաղի մեջ` դրանում դերեր բաժանելով իրենց մեջ: փորձեք ավելի լավ արդյունքների հասնել, ուրախանալ հաղթանակի համար, վրդովվել պարտությունների պատճառով: Երեխաները խաղում են խաղով: Ուսուցիչը պետք է լայնորեն օգտագործի այս հետաքրքրությունը, այն դևի ուսումնական գործընթացի ծառայության և յուրաքանչյուր ուսանողի ստեղծագործական ներուժը զարգացնի խաղի մեջ:

Չարկ է նշել, որ ուսուցիչը, ով ստեղծագործական է իր աշխատանքում, աշակերտի մեջ տեսնում է ոչ միայն ազդեցության օբյեկտ, այլև գործընկեր, ստեղծագործ գործընթացի դաշնակից: Բայց հենց այդ խաղն է, որ կարող է օգնել դասարանում ստեղծել գործընկերության և փոխադարձ հարգանքի մթնոլորտ, ամրապնդել երեխայի վստահությունը սեփական ուժերի նկատմամբ և նրանց զգալ հաղթանակի համ` ինչպես անձնական, այնպես էլ կոլեկտիվ:

Ստեղծագործական խաղի օգտագործումը տարրական դպրոցում դասարանում օգնում է այս կամ այն չափով վերացնել նյութը մտապահելու հետ կապված մի շարք դժվարություններ, ուսումնասիրել և համախմբել նյութը հուզական իրազեկության մակարդակում, ինչը, անկասկած, նպաստում է ճանաչողականի զարգացմանը: հետաքրքրությունն առարկաների նկատմամբ: Կարևոր է նաև, որ դասարանում ստեղծագործական խաղը նպաստի աշակերտների բառապաշարի հարստացմանը, ընդլայնում է նրանց հորիզոնները: Այն իր մեջ կրում է հսկայական հուզական լիցք, լուծում է ոչ միայն ընդհանուր կրթական և զարգացման խնդիրներ, այլ նաև խթանում է ստեղծագործող մարդու հատկությունները` նախաձեռնություն, համառություն, նպատակասլացություն, ոչ ստանդարտ իրավիճակում լուծում գտնելու ունակություն:

Դիդակտիկ և ստեղծագործական խաղը ընդհանուր արմատներ ունի, քանի որ դրանց պատրաստման և վարման մեթոդները նման են. Որոշակի տեսողական և նյութական նյութերի առկայություն, երեխաներին խմբերի կամ թիմերի բաժանելը, խաղի խնդիր դնելը, հաղթողին կամ հաղթողներին ճանաչելը:

Երեխային ինքնուրույն մտածելու, իր տեսակետը պաշտպանելու սովորեցնելը ստեղծագործական խաղի հիմնական խնդիրն է:

Դրա արդյունավետությունը մեծապես կախված է ուսուցչի հուզական վերաբերմունքից խաղի ընթացքի, դրա արդյունքների նկատմամբ հետաքրքրության վրա: Բացի այդ, ոչ բոլոր աշակերտներն են միաժամանակ սովորում կանոնները, ուստի ուսուցիչը կարող է նրանց օգնել խաղի ընթացքում:

Այնուամենայնիվ, այս օգնությունը պետք է հնարավորինս թաքնված լինի մյուս ուսանողներից, որպեսզի բոլորը` և թույլ, և ուժեղ, ունենան այնպիսի տպավորություն, որ իրենց

մասնակցությունը հավասար արժեք ունի: Ուսուցչի խնդիրն է յուրաքանչյուր երեխայի համար ստեղծել հաջողության իրավիճակ, օգնել նրան լիովին ինքն իրեն բացահայտել:

Ոչ ստանդարտ ստեղծագործական ներկայացում կարող է օգտագործվել բազմիցս: Որպեսզի դրա նկատմամբ հետաքրքրությունը չնվազի, այն կարող է փոփոխվել `փոխարինելով սարքավորումները (ներկայացվում են նոր իրեր, նկարներ, խորհրդանիշներ) կամ նոր կանոնների ներդրմամբ: Օգտակար է նաև սովորողներին ներգրավել այս գործընթացում. Թող ցույց տան իրենց երեւակայությունը և փոխեն խաղը, և միգուցե նորը ստեղծեն, նրանք կխաղան ոչ միայն դասին, այլև դասից դուրս:

Նման ստեղծագործական խաղերի մի շարք օրինակներ ես կտամ մայրենիի դասերի օրինակով:

1. Հանձնարարական. Տառեր գրել բջիջների մեջ, որպեսզի բառ ստացվի (տրված կանոնների համաձայն):

Յուրաքանչյուր սովորողի պետք է հնարավորություն ընձեռեք հանդես գալ իր սեփական խոսքով ` խրախուսելով յուրաքանչյուր նոր տարբերակ): Կարող եք բարդացնել այս խաղը ` խնդրելով երեխաներին ընտրել բառեր միայն խոսքի մեկ մասի համար, կամ տվյալ թեմայի վերաբերյալ, կամ ուղղագրական որոշ կանոնների և այլնի: Երբ այս խաղը լիովին յուրացվում է երեխաների կողմից, կարող եք անցնեք նոր, ավելի բարդ մակարդակի:

Գլխավորն այն է, որ խաղերից ոչ մեկն աննկատ չմնա: Դասի մեջ կարող են ներառվել ամենահետաքրքիրները, մյուսները կարող են կախվել դասարանում նկատելի վայրում, թող երեխաները խաղան դասից դուրս ` ավելի ազատ միջավայրում:

Մայրենիի դասաժամերին նման բազմաբնույթ ստեղծագործական խաղի հաջորդ տեսակը կարող է լինել «Ավելորդ խոսք» խաղը: Այս խաղի էությունն այն է, որ ուսանողները նախ պետք է բառերի մի ամբողջ շարքից հանեն մեկ «լրացուցիչ բառ» ` հիմնավորելով իրենց պատասխանը, ապա մնացած բառերից ևս մեկ, ապա մեկ այլ, մինչև երկու կամ երեք «անհրաժեշտ բառեր» մնան: Այս խաղն օգտակար է նրանով, որ ուսանողներն ակամա ստիպված են համեմատել առաջարկվող բառերը ըստ տարբեր չափանիշների. Բառաբանական իմաստ, կազմություն, քերականական առանձնահատկություններ և այլն, ինչը հանգեցնում է թվարկված հասկացությունների զարգացմանը:

Ուսուցիչը կարող է շատ անգամ անցկացնել այս խաղը ցանկացած թեմա ուսումնասիրելիս և դասի ցանկացած փուլում, գլխավորն այն է, որ այն համապատասխանի նպատակներին և օրգանապես տեղավորվի դասի կառուցվածքի մեջ:

Ստեղծագործական խաղի մեկ այլ օրինակ է `ստեղծել ձեր սեփական տառատեսակը կամ ծածկագիրը: Ամենապարզ տարբերակն այն է, որ պարզապես կրկնօրինակեք ռուսական

այբուբենի յուրաքանչյուր տառը ձեր սեփական պատկերակներով և ձեր "" տառերով կողավորեք ձեր տեքստը: Ավելի բարդ տարբերակը ներառում է տառի ինչ-որ հիմնարար առանձնահատկության փոփոխություն, օրինակ՝ մեծատառը ներկայացնել նույն պատկերակով, ինչ փոքրատառ, բայց վերևում գծանշում:

Այս խաղի ամենադժվար տարբերակը դպրոցականների համար տրվում է գրական ստեղծագործությունից անհայտ մեթոդով կողավորված տեքստ:

Իմանալով տեքստը՝ դպրոցականները պետք է լուծեն ծածկագիրը, ապա օգտագործելով լուծված տառատեսակը՝ գրի՛ր այն տեքստը, որը իրենք կստեղծեն:

Եվ երեխաների երեւակայության ո՞ր շրջանակն է բացում պարտադիր դրոշմատճաններով իրենց սեփական բառերը հորինելու խաղը, այսինքն. կապ ունենալով իրական բառերի հետ: Օրինակ՝ «Դժվար բառեր» թեման ուսումնասիրելիս կարող եք երեխաներին հրավիրել հանդես գալ իրենց սեփական բառերով՝ շարունակելով շարքը, ապա որոշելով ընտրված բառերի իմաստները. Տաթաչող, ինքնաթափ բեռնատար, սկուտեր ... (ինքնակառավարվող, ինքնագնաց, ինքնաթռիչք և այլն)

Կամ, «պատշաճ անուններ» թեման ուսումնասիրելիս խնդրեք երեխաներին գտնել իրենց մականունները կենդանիների համար՝ արտացոլելով տեսքն ու սովորությունները:

Գրական ստեղծագործականություն:

Ստեղծագործության բոլոր ձևերից գրական, բանավոր ստեղծագործությունը բնորոշ է դպրոցական տարիքին: Հայտնի է, որ վաղ տարիքում բոլոր երեխաներն անցնում են նկարչության մի քանի փուլ

Տարրական դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունների զարգացման մակարդակը բացահայտող չափանիշներ

Որպեսզի տարրական դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունների զարգացման գործընթացը հաջող լինի, անհրաժեշտ է ուսանողների ստեղծագործական ունակությունների զարգացման մակարդակների մասին գիտելիքներ, քանի որ ստեղծագործական տեսակների ընտրությունը պետք է կախված լինի ուսանողի մակարդակից: Այդ նպատակով օգտագործվում են ախտորոշումները, որոնք իրականացվում են հետազոտության տարբեր մեթոդների (չափիչ գործիքների) միջոցով: Հետազոտությունն իրականացվում է ըստ որոշակի չափանիշների: Այս ուսումնասիրության խնդիրներից մեկը տարրական դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունների զարգացման մակարդակի չափման չափանիշների, ցուցանիշների և միջոցների որոշումն էր: Հիմնվելով «ստեղծագործական ունակություններ» տերմինի ըմբռնման վրա, որը ենթադրում է ուսանողի ինքնատիպ ձևով մտածելու ցանկություն, տուփից դուրս, ինքնուրույն փնտրել և որոշումներ կայացնել, ճանաչողական հետաքրքրություն ցուցաբերել, ուսանողին անձանոթ գտնել, մենք հայտնաբերել ենք տարրական

դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունների զարգացման մակարդակի հետևյալ չափանիշները.

1. **Ճանաչողական** չափանիշ, որի միջոցով որոշվում են գիտելիքները, կրտսեր տարիքի գաղափարները ստեղծագործության և ստեղծագործական ունակությունների մասին, ստեղծագործական առաջադրանքների էության ըմբռնումը:

2. **Մտտիվացիոն** ՝ կարիքի վրա հիմնված չափանիշ - բնութագրում է ուսանողի ՝որպես ստեղծագործող անձ ապացուցելու ցանկությունը, կրթական առաջադրանքների ստեղծագործական տեսակների նկատմամբ հետաքրքրության առկայությունը:

3. **Գործունեության** չափանիշ - բացահայտում է ստեղծագործական բնույթի առաջադրանքներ ի սկզբանե կատարելու, ուսանողների ստեղծագործական երեւակայությունը ակտիվացնելու, մտածողության գործընթացը տուփից դուրս ՝ փոխաբերական կերպով իրականացնելու ունակությունը:

Յուրաքանչյուր չափանիշ ունի ցուցիչների համակարգ, որոնք բնութագրում են ուսումնասիրված որակների դրսևորումը ըստ այս չափանիշի: Յուրաքանչյուր չափանիշի համար ցուցանիշների դրսևորման աստիճանի չափումն իրականացվում է չափիչ գործիքների և հետազոտության որոշակի մեթոդների միջոցով: Սովորողների ստեղծագործական ունակությունների զարգացման մակարդակը չափելու չափանիշներ, ցուցանիշներ և միջոցներ, ներկայացված աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1

Սովորողների ստեղծագործական ունակությունների զարգացման մակարդակը չափելու չափանիշներ, ցուցանիշներ և միջոցներ

Չափանիշներ	Ուղանիշներ	Չափում
Ճանաչողական	1.	«Ստեղծագործականություն»Փորձարկում հասկացության իմացություն և «Տպագրիչ» տեխնիկա: դրանով գործել:
	2.	Ստեղծագործականության և ստեղծագործականության մասին գաղափարների առկայություն:

Մոտիվացիոն-կարի
քը

1. Ստեղծագործական Դիտարկում
վարժությունների նկատմամբ Մեթոդ «Պատմեք գոյություն
վերաբերմունք: չունեցող կենդանու մասին»
2. Ստեղծագործականության
զարգացում:
3. Ինքնարտահայտման,
ինքնատիպության ձգտում:

Ակտիվ

1. Կրթական գործունեության Դիտարկում
գործընթացում նոր լուծումների Խնդրահարույց
առաջարկ: Իրավիճակների մեթոդը:
2. Ոչ ստանդարտ,
ստեղծագործական, մտածողության Երեք բառի տեխնիկա
ինքնատիպության դրսեւորում:
3. Մասնակցություն հավաքական
ստեղծագործական գործունեության

Ընտրված չափորոշիչներին և ցուցանիշներին համապատասխան `2-րդ աղյուսակում մենք բնութագրեցինք տարրական դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունների զարգացման մակարդակները:

աղյուսակ 2

Տարրական դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունների զարգացման մակարդակները

Չափանիշներ	Բարձր մակարդակ	Միջին մակարդակ	Ցածր մակարդակ
Ճանաչողական	Ունի գիտելիքների բավարար մակարդակ, խոսքի լավ զարգացում:	Գիտելիքների, հասկացությունների, գաղափարների անբավարար մակարդակ ունի. խոսքի միջին զարգացում:	Գիտելիքների ցածր մակարդակ, մասնատված, վատ սովորած հասկացություններ, թույլ զարգացած խոսք:

Մոտիվացիոն-կարիք	Ուսանողը ձգտում է ցույց տալ ստեղծագործական ունակություններ, հետաքրքրությամբ կատարում է ստեղծագործական առաջադրանքներ:	Աշակերտը բավականաչափ ակտիվ չէ, ստեղծագործական առաջադրանքներ է կատարում ուսուցչի վերահսկողության ներքո, բայց կարող է իրեն ապացուցել որպես ստեղծագործական անձնավորություն:	Ուսանողը պասիվ է, չի ձգտում ստեղծագործական դրսեւորում ցուցաբերել:
Ակտիվ	Առաջադրանքներ կատարելիս ցուցադրում է ինքնատիպություն, երեւակայություն, անկախություն:	Առաջադրանքներ կատարելիս ցուցադրում է ինքնատիպություն, անսովորություն: Բայց ուսուցչի օգնությունը հաճախ է պահանջվում:	Չնարավոր չէ ստեղծել և ստանալ անսովոր պատկերներ, լուծումներ; հրաժարվում է կատարել ստեղծագործական առաջադրանքներ

Տարրական դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունների մակարդակների բնութագրերը

1. Բարձր մակարդակ:

Սովորողներն իրենց որոշումներում ցուցաբերում են նախաձեռնություն և անկախություն, նրանց մոտ առաջացել է ազատ ինքնարտահայտման սովորություն: Երեխան ցույց է տալիս դիտողություն, խելք, երեւակայություն, մտածողության բարձր արագություն: Սովորողները ստեղծում են իրենցից յուրօրինակ, նոր, ինքնատիպ մի բան, ի տարբերություն այլ բանի: Ուսուցչի աշխատանքը բարձր մակարդակ ունեցող աշակերտների հետ օգտագործելն է այն տեխնիկաները, որոնք ուղղված են ստեղծագործական գործունեության նրանց խիստ անհրաժեշտության զարգացմանը:

2. Միջանկյալ մակարդակ:

Այն բնորոշ է այն ուսանողներին, ովքեր բավականին գիտակցաբար են ընկալում առաջադրանքները, աշխատում են հիմնականում ինքնուրույն, բայց առաջարկում են անբավարար օրիգինալ լուծումներ: Երեխան հետաքրքրասեր է ու հետաքրքրասեր, գաղափարներ է առաջ քաշում, բայց մեծ ստեղծագործականություն և հետաքրքրություն չի ցուցաբերում առաջարկվող գործունեության նկատմամբ: Աշխատանքի վերլուծությունը և

դրա գործնական լուծումը օգտագործվում են միայն այն դեպքում, եթե թեման հետաքրքիր է, և գործունեությունն ապահովվում է կամային և մտավոր ջանքերով:

3. Ցածր մակարդակ:

Այս մակարդակի սովորողները տիրապետում են գիտելիքները յուրացնելու, որոշակի գործողություններ յուրացնելու հմտություններին: Նրանք պասիվ են: Նրանք հազիվ են խառնվում ստեղծագործական աշխատանքի, ուսուցչից սպասում են պատճառահետեւանքային ճշման: Այս ուսանողներին ավելի երկար ժամանակ է հարկավոր արտացոլելու համար և նրանց չպետք է ընդհատել կամ անսպասելի հարցեր տալ: Բոլոր երեխաների պատասխանները կարծրատիպային են, չկա անհատականություն, ինքնատիպություն, անկախություն: Երեխան նախաձեռնություն չի ցուցաբերում և փորձում է ոչ ավանդական լուծումներ գտնել:

Փորձարարական դասարանի նկարագիր

Փորձարարական դասեր իրականացնելու համար ընտրել եմ
Գեղարքունիքի մարզի Լիճքի միջնակարգ դպրոցի 3-րդ դասարանը, որտեղ և աշխատում եմ : Դասարանի աշակերտներին արդեն 3 տարի է դասավանդում եմ : Դասարանում կան 20 աշակերտներ` 10 տղա 10 աղջիկ: Ընդհանուր առմամբ միջին կարողությունների տեր աշակերտներ են

Դասարանում կա նաև 1 կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող աշակերտ : Երեխան ունի մտավոր միջին աստիճանի խանգարում:
Երեխան վկայագրված է ՏՄԱԿ-ի կողմից և ըստ \$ուկնկցիոնալ նկարագրի իր առանձնահատկությունները հաշվի առնելով 2022թ-ի հունվարից իր համար կազմվում է անհատական ուսուցման պլան /ԱՌԴ/ : Աշակերտը ճանաչում է բոլոր տառերը և կարողանում հաղորդակցվել , ու թեմատիկ նկարները կարողանում է պատմել:

Փորձարարական դաս 1

Ես իմ փորձարարական դասը անցկացրել եմ Լինքսի միջնակարգ դպրոցի 3-րդ դասարանում:
Փորձարարական դաս վերցրել եմ մայրենիի դասագրքից՝ <Մառի խնդրանք>, որը ըստ առարկայական չափորոշչի , ուսումնասիրում եմ 2 դասաժամով:

Առաջին դասին իրականացնում եմ դասի խթանումն ու իմաստի ընկալումը, իսկ երկրորդ դասաժամին՝ կռադատման փուլը: Թեման բավականին մատչել էր ու հասկանալ:

Թեմայի հաղորդումից հետո հարցերի միջոցով պարզեցի <Ինչքանով էր ընկալելի նոր թեման առակերտների համար>: Հարցադրման միջոցով ստուգեցի առակերտների ձեռք բերած գիտելիքները թեմայի վերաբերյալ :

Կատարեցինք բառային աշխատանք՝ վերհիշելով բառերի ուղղագրությունը և հոմանիշ-հակահիշերները:

Մեկ անգամ դասը ինքս կարպոցի բացատրելով անձանոթ բառերը , այնուհետև հանձնարարեցի լավ կարպոցով 2-3 առակերտի՝ կարգով թեման :Առակերտները դասից գտան անձ և իր ցույց տվող գոյականները:

Առակերտները պատասխանեցին և ընթանրացրին իրենց տեսակետները արժեքային համակարգի վերաբերյալ: Ամփոփելուց հետո սկսեցինք աշխատել գրատախտակի մոտ փակցրած նկարների միջոցով ներկայացնելով ծառի կառուցվածքը, և տարբեր պտղատու ծառեր թվարկեցինք: Դասը ֆննարկելուց հետո գրատախտակին գրվեցին մի քանի անձանոթ բառեր :

Հանձնարարեցի տանը աշխատել և հաջորդ ժամին դասարանում միասին ֆննարկել՝ ծառի խնդրանքը:Բարձր առաջադիմությամբ առակերտները պատասխանեցին դասագրքում տրված հարցերին թեմայի վերաբերյալ: Պետք է հեռն, որ աշխատանքի ընթացքում իմ ուշադրության կենտրոնում մնացել էին հատկապես ցածր առաջադիմությամբ առակերտները:

Դասն ավարտվեց տնային աշխատանքի հանձնարարումով:

Փորձարարական դաս 2

Փորձարարական դաս 2-ում շարունակեցինք < Մառի խնդրանք > թեման , որը ըստ առարկայական չափորոշչի , ուսումնասիրում եմ 2 դասաժամով:

Երկրորդ դասին իրականացրեցինք դասի կռադատման փուլը: Թեման արդեն հասանելի էր առակերտներին:

Հարցադրման միջոցով փորձեցի ստուգել առակերտների ձեռք բերած գիտելիքները նախորդ դասի վերաբերյալ :

Կատարեցինք բառային աշխատանք՝ վերհիշելով բառերի ուղղագրությունը և հոմանիշ-հակահիշերները:

Մեկ անգամ ևս վերհիշեցինք ծառի տված օգուտները, բացատրեցինք նոր սովորած բառերը: Այնուհետև հանձնարարեցինք քանի առկերտի՝ կարդալ թեման :

Այնուհետև կիրառեցի կռադատման փուլի արդյունավետությունը բարձրացնող <Շրջայց պատկերասրահում> մեթոդը: Երեխաները նկարագրեցին իրենց պատկերացրած ծառը այնուհետև բացատրեցին թե ինչու են այդպես նկարել: Այս մեթոդով խթանեցի առկերտների մոտ ստեղծագործական մտքի զարգացումը: Պետք է նշեմ, որ ինչպես առաջին դասին, այնպես էլ երկրորդ դասաժամին աշխատանքի ընթացքում իմ ուշադրության կենտրոնում մնացել էին հատկապես ցածր առաջադիմությամբ առկերտները:

Դասն ավարտվեց տնային աշխատանքի հանձնարարումով:

Եզրակացություն

Իմ կատարած փորձարարական դասի արդյունքում եկա այն եզրակացության, որ մի շարք մեթոդների հանրագումարում ճիշտ և տեղին կիրառության դեպքում տարրական դասարանի աշակերտի մոտ մենք կարող ենք հեշտությամբ զարգացնել ստեղծագործական կարողությունը:

Ուսումնասիրելով տարրական դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունների ձևավորման տեսական հիմքերը և ձևավորման մանկավարժական պայմանները պարզելով՝ մենք կատարել ենք հետևյալ եզրակացությունները.

1) ստեղծագործական գործունեություն ասելով նկատի եմ ունեցել մարդկային այնպիսի գործունեություն, որի արդյունքում ստեղծվում է ինչ-որ նոր բան՝ լինի դա արտաքին աշխարհի առարկա, թե մտածողության կառուցում՝ տանելով նոր գիտելիքներ աշխարհի մասին, կամ զգացողություն, որն արտացոլում է նոր վերաբերմունք իրականությանը:

2) Ուսուցիչների՝ գործնական պրակտիկ փորձի, գիտամեթոդական գրականության վերլուծության արդյունքում կարելի է եզրակացնել, որ տարրական դպրոցում ուսումնական գործընթացն իրական հնարավորություններ ունի ստեղծագործական ունակությունների զարգացման և կրտսեր տարիքի աշակերտների ստեղծագործական գործունեության խթանման համար:

3) տարրական դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունների զարգացման պայմանների դիտարկումը թույլ է տալիս ընթերցանության դասընթացների անցկացման գործընթացում գտնել դրանց զարգացման իրականացման ուղիները: Առաջինը կրթական գործընթացի կազմակերպումն է՝ դնելով կրթական ստեղծագործական խնդիրներ և ստեղծելով ստեղծագործական բնույթի մանկավարժական իրավիճակներ. ինչպես նաև տարրական դասարանների աշակերտների ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքների կազմակերպում: Եվ երկրորդ ճանապարհը՝ ուսանողների գրականության ուսումնասիրության մեջ գեղարվեստական ստեղծագործական գործունեության մեջ մտնելու միջոցով:

Արդյունքում, կարող ենք եզրակացնել, որ կրտսեր դպրոցականների ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը այս տարիքի երեխաների մանկավարժական գործունեության և դաստիարակության կարևոր կողմն է: Նրանք պետք է դառնան ակտիվ, անկախ, կարողանան որոշումներ կայացնել, ստեղծագործական լինեն խնդիրների լուծման հարցում, ինչը անհրաժեշտ է հասարակության հետագա հաջող սոցիալականացման համար:

5.Գրականության ցանկ

1. Տարրական դասարանների չափորոշիչներ, ծրագրեր 2006թ.Կ. Թորոսյան Յ. Խաչատրյան, Ս. Սարգսյան, Ռ. Սարգսյան:
2. Լ.Լ.Կոլոմոմինսկի, Երեխաների կոլեկտիվի հոգեբանություն 1969թ. Մինսկ, 1969.-366 էջ:
3. Վինկուրովա Ն. Ստեղծագործական ունակությունների զարգացման լավագույն թեստերը. Գիրք երեխաների, ուսուցիչների և ծնողների համար ԱՍՏ-ՊՐԵՍ, 1999թ.
4. Կուբասովա Օ.Վ. Երեւակայության զարգացումը ընթերցանության դասերին /տարրական դպրոց - 1991.թ Ստեղծագործության հոգեբանություն: - Գիտություն, 1978:
5. Ինտերակտիվ ուսուցում համացանց
6. Մայրենիի մեթոդական ձեռնարկ 2008թ. Կ. Թորոսյան, Կ. Չիբուխչյան, Ս. Գրիգորյան,
7. Վ. Սարգսյան, Յ. Խաչատրյան, Ե. Ջիլավյան
8. Մայրենի երկու դասագիրք Վ. Սարգսյան, Ս. Գրիգորյան Կ. Թորոսյան Յ. Խաչատրյան
9. Մանկավարժություն ամսագիր, թիվ 7. 2011թ. Գայանե Մկրտչյան էջ 44-46

Հավելված 1

Դասապլան 1

Ուսուցիչ՝ Արփիլեն Ենոբյան

Առարկա	մայրենի	Ամսաթիվ	.	Կիսամյակ	I	դասարան	3
Թեմա	Ծառի խնդրանքը						
Օգտագործվող նյութեր	Դասագիրք, քարտեր, կավիճ, նկարներ						
Դասի նպատակը՝	<p>Աշակերտը պետք է իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • մղկտալ, տոթ, օրնիբուն բառերի ուղղագրությունը. • Նոր բառեր և իմաստներ (օրնիբուն, մղկտալ, անգամ). • հեզ, կիզիչ, օրնիբուն, տոթ բառերի հոմանիշները. • մաքրել, ցրել, տալ, մնալ բառերի հականիշները. • ծիծառ և ծիծեռնակ բառերի ոճական տարբերությունները. • անձ և իր ցույց տվող գոյականները. • բազմապատկական բայերի իմաստային տարբերությունների գործնական իմացություն: 						
Ուսուցման արդյունքներ, որոնք կլիստեն, որ դասը տեղի է ունեցել							
Վերջնարդյունքներ	<p>Կլարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • սահուն և արտահայտիչ ընթերցել բանաստեղծությունը. բացահայտել ծառի դերը բնության մեջ և մարդկանց կյանքում. • բացատրել բանաստեղծական պատկերները համեմատություններ, փոխաբերություններ). • իր բառերով վերարտադրել բանաստեղծության բովանդակությունը. բացահայտել բանաստեղծության հիմնական միտքը ձևաչափ և տարբերել անձ և իր ցույց տվող գոյականները. տրամաբանված ինքնուրույն խոսք կառուցել (դատողական): <p>Աշակերտը կարժեվորի</p> <ul style="list-style-type: none"> • հոգատար վերաբերմունք դրսևորի հայրենի բնության նկատմամբ, • կարևորի բնապահպանական խնդիրները: 						

Գործունեությունն ԵՐ / ժամ/տևողություն/	ՈՒսումնական գործունեություն առաջնություններ	ՈՒսումնական գործունեություն նուսուցիչներ	Հարցադրումներ	Կիրառվող մեթոդներ
Դաս 45 ր 5ր տնային ստուգում Դասի հարցում՝ 25 15ր նոր նյութի հանձնարարում 5ր ամփոփում, տնային հանձնարարութ՝յուն	Բացեն դասագրքերը, Պատրաստվեն նոր դասին; Ներկայացնել տնային աշխատանքները: Պատասխան հարցերին, ֆերականական աշխատանք կատարելու համար դասից դուրս գրուեն բառեր, կատարեն վերլուծություններ	Ողջունում է դասաբանին, Զրույցի միջոցով բացատրում է դասը, .Հիշեցնում է դասի թեման. .Ստուգում է տնային աշխատանքները. .Բացատրում է անհասկանալի մասերը. . Հանձնարարում է միմյանց ժարունակելով կարդալ դասը. . բացատրում է միտքը, նոր, անծանոթ բառերը,	Ի՞նչ պիսի ծառեր գիտեմ: Ի՞նչ օգտակարություն ունեն շատերը: Ի՞նչ էր խնդրում ծառը Ի՞նչ վնաս ենք տալիս բնությանը երբ որ ծառ ենք կտրում	Մտազրոհ Նախապատրաստ ական գրույցներ, Նկարի ֆինարկում: Համագործակցայ ին մեթոդ Շրջայց պատկերասրահու մ:
Տնային աշխատանք	Ընթերցել կամ անգիր սովորել (լրիվ կամ հատվածաբար) բանաստեղծությունը և կատարել Բառերի գանձատուփի 2-րդ առա- ջադրանքը:			

Մերոլմիավորման նախագահ՝ -----Պրագյան Ս. -

Փոխտնօրեն՝ -----Արզումանյան Չ.

Հավելված 2

Դասապլան 2

ՈՒսուցիչ՝ Արփինե Ենոբյան

Առարկա	մայրենի	Ամսաթիվ	12.11.2021թ.	Կիսամյակ	I	դասարան	2
Թեմա	<<Կարիլը>>						
Օգտագործվող նյութեր	Դասագիրք, գրատախտակ, կալիք, գրիչ, տետր, փայտեղ, առաջադրանքների թերթիկներ						
Դասի նպատակը՝	ԻՄԱՆԱ՝ . վարժ կարդալ, . բառերը վանկերի բաժանելու կանոնները . բնական երևույթների առաջանալը . պատմվածքի սյուժեն						
Վերջնարդյունքներ	ԿԱՐՈՂԱՆԱ . առանձնացնել պատմությունից կերպարներ . կատարել վերլուծական աշխատանքներ . հստակ ձևակերպել առաջադրանքների պատասխանները . բնութագրի կերպարները . կատարի ֆերականական առաջադրանքներ						

. կատարի վերլուծական առաջադրանքներ				
Գործունեությունն Եր / ժամ/տևողություն/	ՈՒսումնական գործունեություն առկերտներ	ՈՒսումնական գործունեություն ուսուցիչներ	Հարցադրումներ	Կիրառվող մեթոդներ
Սկիզբ՝ 5 ր	Բացեն դասագրքերը, Պատրաստվեն նոր դասին; Ներկայացնել տնային աշխատանքները:	Ողջունում է դասարանին, .Հիշեցնում է դասի թեման. .Ստուգում է տնային աշխատանքները. .Բացատրում է անհասկանալի մասերը. Հարցերի միջոցով աշխատանքի ներգրավում է դասապրոցեսի մեջ. . Հանձնարարում է միմյանց շարունակելով կարգով դասը.		
Ընթացք՝ 20ր	Պատասխանում են հարցերին, ֆերականական աշխատանք կատարելու համար դասից դուրս են գրում բառեր, կատարում են վերլուծություններ: Նշում են բառերի հումանիզներն ու հակահիշները:		Ի՞նչ տեսք կունենա ձեր պատկերացրած ծառը, որը խնդրանքով դիմել էր:	Կանխագուշակումներ՝ հենակետային բառերով:
Առաջադրանք-ների կատարում՝15ր	Նկարում են իրենց պատկերացրած ծառի նկարը:	Հանձնարարում է նկարել ծառ:	Ձեր բառերով նկարագրե՛ք ծառին:	Շերտավորված ուսուցում. Պարզից բարդին անցնելով զարգացնել աշխատանքների պատասխանները
5ր ավարտ		Նկարագրել նկարված ծառը		
Տնային աշխատանք	Բացատրել բազմապատկական բայերի իմաստային տարբե- րություն հարցերի և առաջադրանքների արկղիկի 3-րդ առաջադրանք			

Մերողմիավորման նախագահ՝ -----Պրազյան Ս.

Փոխտնօրեն՝ -----Արզումանյան Չ.

Դասի պլան
Թեման՝ Պ. Խաչատրյան, Ճառի խնդրանքը
Ժամաքանակը՝ դասաժամ 2

Նպատակը կամ ուսումնառության ակնկալվող արդյունքները՝

ա) Գիտելիքներ

Աշակերտը պետք է իմանա՝

- մղկտալ, տոթ, օրնիբուն բառերի ուղղագրությունը.
- նոր բառեր և իմաստներ (օրնիբուն, մղկտալ, անգամ).
- հեգ, կիզիչ, օրնիբուն, տոթ բառերի հոմանիշները.
- մաքրել, ցրել, տալ, մնալ բառերի հականիշները.
- ծիծառ և ծիծեռնակ բառերի ոճական տարբերությունները.
- անձ և իր ցույց տվող գոյականները.
- բազմապատկական բայերի իմաստային տարբերությունների գործնական իմացություն:

բ) Կարողություններ և հմտություններ

Աշակերտը պետք է կարողանա՝

- սահուն և արտահայտիչ ընթերցել բանաստեղծությունը.
- բացահայտել ծառի դերը բնության մեջ և մարդկանց կյանքում.
- բացատրել բանաստեղծական պատկերները համեմատություններ, փոխաբերություններ).
- իր բառերով վերարտադրել բանաստեղծության բովանդակությունը.
- բացահայտել բանաստեղծության հիմնական միտքը ձանաչել և տարբերել անձ և իր ցույց տվող գոյականները.
- տրամաբանված ինքնուրույն խոսք կառուցել (դատողական):

գ) Արժեքային համակարգ

Աշակերտը պետք է՝

- հոգատար վերաբերմունք դրսևորի հայրենի բնության նկատմամբ,
- կարևորի բնապահպանական խնդիրները:

Խթանման փուլ

Բազմանիստի կամ Խմբավորման միջոցով բացահայտել ծառի մասին աշակերտների ունեցած գիտելիքները և կապ ստեղծել դրանց և բանաստեղծության մեջ արծարծված խնդիրների միջև:

Դասի ընթացքը

1-ին դասաժամ

Իմաստի ընկալման փուլ

Բանաստեղծության ընթերցում:

- սովորեցնել հեգ, կիզիչ, օրնիբուն, տոթ բառերի հոմանիշները (Բառերի գանձատուփի 1-ին առաջադրանք).
- անգամ բազմիմաստ բառի իմաստները (Բառերի գանձատուփի 3-րդ առաջադրանք).

Ծիծառ բանաստեղծական բառը (Յարցերի և առաջադրանքների արկղիկ, 2-րդ առաջադրանք):

Բնագրային աշխատանք

* Բառային աշխատանք

. Տեքստային աշխատանք
մեկնաբանել ցրեմ ամռան կիզիչ տոթը, ծիտ ու ծիծառ
առնեմ ուսիս արտահայտությունները.
անդրադառնալ օգտագործված համեմատություններին.

• թվարկել ծառի տված օգուտները:
Քերականություն՝ Գոյական, անձ և իր ցույց տվող գոյականներ
(Լեզվաբանի դասը):

Տանը ընթերցել կամ անգիր սովորել (լրիվ կամ հատվածաբար)
բանաստեղծությունը և կատարել Բառերի գանձատուփի 2-րդ առա-
ջադրանքը:

2-րդ դասաժամ

Դասի սկզբում բանաստեղծության արտահատիչ ընթերցում կամ ան-
գիր արտասանություն:

Կշռադատման փուլ

Աշակերտները պետք է՝

> ձևակերպեն բանաստեղծության հիմնական միտքը.

•

կարծիք հայտնեն վերնագրի վերաբերյալ, նոր վերնագիր առա-
ջարկեն.

ելնելով ծառերի օգուտի մասին իրենց գիտելիքներից՝ դատողու-
թյուններ անեն ծառերի ոչնչացման հետևանքների մասին.

• Շրջագայություն պատկերասրահում մեթոդով ներկայացնեն
ծառերի և կանաչ տարածքների պահպանությանն ուղղված
միջոցառումներ (ծառ ու ծաղիկ տնկել, հողը փորել, ջրել և այլն):
Քերականություն՝
բանաստեղծությունից դուրս գրել անձնանիշ և իրանիշ գոյա-
կանների օրինակներ.

• բացատրել բազմապատկական բայերի իմաստային տարբե-
րություն Չարցերի և առաջադրանքների արկղիկի 3-րդ
առաջադրանք):

Տանը «Ծառի խնդրանքը» վերնագրով շարադրանք գրել (Պատ-
մությունների և զրույցների զամբյուղի 2-րդ առաջադրանք):

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղի 1-ին առաջադրանքը
կարելի է կատարել խոսքի և հաղորդակցման դասաժամին:

